

TÜRK YARGI ÖRGÜTÜ VE MEDENÎ YARGI TEŞKİLATI - 3

Prof. Dr. Süha TANRIVER

Doç. Dr. Emel HANAĞASI

YARGITAY

BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ

İLK DERECE HUKUK MAHKEMELERİ

**ÖZEL GÖREVLİ
MAHKEMELER**

***ASLİYE TİCARET
MAHKEMESİ***

**Tüketici
Mahkemesi**

**İş
Mahkemesi**

Aile Mahkemesi

**Kadastro
Mahkemesi**

İcra Mahkemesi

**Fikrî ve Sinaî Haklar
Hukuk Mahkemesi**

İLK DERECE HUKUK MAHKEMELERİ- Özel Görevli Mahkemeler

➤ Bu mahkemeler, iş yoğunluğunun gerektirdiği il ve ilçelerde, sadece belirli türden uyuşmazlıkları çözmekle görevlidir.

➤ Özel görevli mahkemelerin kurulamadığı yerlerde, kural olarak o yer asliye hukuk mahkemesi, aynı zamanda, özel mahkeme sıfatıyla da görev yapar. Böyle bir durumda, asliye hukuk mahkemesi, davaya, özel görevli mahkeme sıfatıyla bakacak, ayrıca bunu da yargılamada ve kararında belirtecek ve ona göre de yargılama usulü uygulayacaktır.

*ASLİYE TİCARET
MAHKEMESİ*

(Ticaret Kanunu m. 4; 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun)

Asliye ticaret mahkemeleri, özel görevli, çok hâkimli, ilk derece yargı yerleridir! Bir başkan ve yeteri kadar üyeden kurulur.

- İş çok olan yerlerde, Adalet Bakanlığınca HSK' nun olumlu görüşü alınarak birden fazla dairesi kurulabilir. Bu daireler arasındaki ilişki “**iş dağılımı**” ilişkisidir.
- *Ayrı asliye ticaret mahkemesi bulunan yerlerde,* asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki, “**görev**” ilişkisidir.
- *Ayrı ticaret mahkemesi kurulmamış olan yerlerde,* ticaret mahkemelerinin görev alanına giren iş ve davalara; **o yer asliye hukuk mahkemeleri** eşit olarak bakarlar. Bu durumda, asliye hukuk mahkemesi, ticari işlerden doğan bir uyuşmazlık hakkında ticari hükümleri uygulayarak, asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla karar verir.
- Asliye ticaret mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemeleri ve özel görevli hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, “**görev**” ilişkisidir.

Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde HSK tarafından, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran TTK'ndan ve diğer kanunlardan doğan **deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına** bakmakla görevlendirilebilir.

Asliye ticaret mahkemesi, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine ve tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine (TTK m. 4) bakmakla görevlidir (TTK m. 5/1).

Asliye ticaret mahkemesi;

1. Konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve işlere,

2. Dava değerine bakılmaksızın 5235 s. K.' nun üçüncü fıkrasında sayılan davalar ile işlere

ilişkin tüm yargılama safhalarını, **bir başkan ve iki üye ile toplanarak heyetçe yürütür ve sonuçlandırır.** Heyet hâlinde bakılacak davalarla ilgili olmak üzere, dava açılmadan önce veya açıldıktan sonra talep edilen ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbirler de heyet tarafından incelenir ve karara bağlanır.

Belirtilen dava ve işler dışında kalan uyuşmazlıklar mahkeme hâkimlerinden biri tarafından görülür ve karara bağlanır.

AİLE
MAHKEMESİ

(9.1.2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun)

➤ Adalet Bakanlığı tarafından HSK' nun olumlu görüşü alınarak **her ilde ve merkez nüfusu yüzbinin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere** kurulur (m. 2).

➤ Aile mahkemesi kurulan il veya ilçelerden işi çok olan yerlerde, o yerdeki aile mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda, kurulan aile mahkemesinin her dairesine bir numara verilir ve bundan sonra, her daire (mahkeme) kendi numarasıyla anılır (m. 2, II).

➤ Bir yerde, birden fazla aile mahkemesi kurulmuşsa, bu mahkemelerin hepsi aynı seviyededir ve aralarındaki ilişki, **iş dağılımı ilişkisidir**. Bu mahkemelerden birisi nöbetçi olur ve mahkemeler arasındaki iş (dağılımı) paylaşımı da, o nöbetçi mahkeme tarafından gerçekleştirilir.

➤ Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde, aile mahkemesinin görev alanına giren dava ve işler, **o yerde bulunan asliye hukuk mahkemesince** görülecektir. Böyle bir durumda, davanın, asliye hukuk mahkemesinde açılırken, aile mahkemesi sıfatıyla açılması zorunlu değildir; asliye hukuk mahkemesi olarak açılrsa da, mahkeme, görevsizlik kararı vermeyip, tıpkı bir aile mahkemesi gibi hareket ederek, karar vermelidir. Yalnız bu halde, genel mahkemenin, özel mahkeme (aile mahkemesi) sıfatıyla, davaya baktığını belirtmesi gerekli ve yeterlidir.

➤ Ayrı aile mahkemesi kurulan yerlerde aile mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, aile mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki ve aile mahkemeleri ile medenî yargı alanındaki diğer özel görevli mahkemeler arasındaki ilişki, **görev ilişkisidir.**

AİLE MAHKEMESİ GÖREVLİLERİ

1.AİLE MAHKEMELERİNDE GÖREV ALACAK HÂKİMLER

Aile mahkemeleri hâkimlerinin nitelikleri ve atanmaları

m. 3 - Aile mahkemelerine, **atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adlî yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan** hâkimler arasından atama yapılır.

2. YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ, KATİP VE MÜBAŐIR

Diğer mahkemelerde olduğu gibi, aile mahkemelerinde de, bir **kalem teŐkilâtı** bulunur (AMK m. 2, III). Bu kalem teŐkilâtının başında **bir yazı işleri müdürü, yeteri kadar zabıt kâtibi ve bir de mübaŐir** bulunmalıdır. Bu görevliler hakkında, aile mahkemeleri aÇısından ayrıca bir özellik gerekmemektedir.

3. UZMANLAR

- Her aile mahkemesine, Adalet Bakanlığı tarafından, **bir tane psikolog**, **bir tane pedagoğ** ve **bir tane de sosyal çalışmacı** olmak üzere, en az üç tane uzman atanması kabul edilmiştir (m. 5, I) . Bu uzmanlar, birbirine alternatif değildir; her aile mahkemesinde bu uzmanlardan birer tane bulunmalıdır.
- Bu uzmanlar, aile mahkemesine **kadro lu ve sürekli olarak atanan resmî memurlar olup**, normal devlet memuru olarak maaşlarını alırlar.
- Bu uzmanların, **evli ve çocuk sahibi olmaları, otuz yaşını doldurmuş olmaları, aile sorunları hakkında lisansüstü eğitim yapmış olmaları** tercih sebebidir (m. 5, I) .

➤ **Aile mahkemesinde görülmekte olan dava veya iş nedeniyle, psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı dışında, başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hallerinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar veya serbest meslek icra edenlerden yararlanılır (m. 5, II).**

➤ Bu halde, yararlanılacak bu kişilere ayrıca ücret ödenmesi gereklidir. **Takdir edilecek ücret taraflardan; taraflar karşılayamıyorsa Hazineden alınır.** Eğer adlî yardım kararı yoksa bu ücretin daha sonra davada haksız çıkan taraftan yargılama gideri olarak alınmasına karar verilecektir.

➤ Aile mahkemesinde bu görevlilerin bulunmaması, iş durumlarının müsait olmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında hukukî veya fiilî herhangi bir engel bulunması hallerinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar veya serbest meslek icra edenlerden yararlanır (m. 5, II).

➤ Bu görevlilerin, görevlerini yapmalarına engel olan, özellikle hukukî engel bulunup bulunmadığını, ilgilinin görev yaptığı aile mahkemesi inceleyip karara bağlanır.

- **HMK'nda düzenlenen hâkimin reddi sebeplerine göre, bu uzmanların da reddedilmesi mümkündür.**
- **Uzmanların reddedilmesi halinde, ret talebi, uzmanların görev yaptığı aile mahkemesine yapılır.**
- **Ret talebi, taraflarca yapılabileceği gibi, ilgili uzman da kendisi çekinme talebinde bulunabilmelidir. Çekinme talebi de yine aynı mahkemeye yapılmalıdır.**
- **Gerek taraflarca yapılan ret talebi, gerekse ilgili uzmanca yapılan çekinme talebi, dava veya işe bakan, aynı aile mahkemesince incelenip karara bağlanır.**

UZMANLARIN GÖREVLERİ (m. 5 ve 6)

- 1.** Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında **taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek,**
- 2.** Mahkemenin gerekli gördüğü hallerde **duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek,**
- 3.** Mahkemece verilecek **diğer görevleri yapmak:**
Örneğin, hâkimin, koruyucu, eğitici ve sosyal önlemlere karar vermesi halinde, verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde bu uzmanlardan biri veya bir kaçı görevlendirilebilir (m. 6, II).

AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREVLERİ (m. 4, 6 , 9)

Aile mahkemeleri, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulmuştur (m. 1, II).

m. 4/1- 22.11.2001 tarihli ve **4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı** ile 3.12.2001 tarihli ve **4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler**

Buna göre, aile mahkemeleri, **TMK'nun “Vesayet” başlığını taşıyan Üçüncü Kısım hariç olmak üzere “Aile Hukuku” başlığını taşıyan İkinci Kitabından doğan bütün konulara bakmakla yükümlüdür.**

TMK'nun İkinci Kitabında düzenlenen diğer durumlar ise, ancak aile hukukundan kaynaklanıyorsa aile mahkemeleri tarafından görülür. Aksi takdirde bu tür dava ve işlerde genel mahkemeler görevlidir.

Aile hukukundan doğan dava ve işlerden, konusu para veya para ile ölçülebilen davalarda da aile mahkemeleri görevlidir.

AMK m. 4/1- TÜRK MEDENİ KANUNU
İKİNCİ KİTAP
AİLE HUKUKU

I. KISIM:
Evlilik Hukuku

- 1. Bölüm: EVLENME**
-Nişanlılık
-Evlendirme ehliyeti ve engelleri
-Evlendirme başvurusu ve töreni
-Batıl olan evlenmeler

2. Bölüm: BOŞANMA

3. Bölüm: EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ

4. Bölüm: EŞLER ARASINDA MAL REJİMİ

II. KISIM:
HISIMLIK

- 1. Bölüm: SOYBAĞININ KURULMASI**
- Genel hükümler
- Tanıma ve babalık hükmü
- Evlat edinme
- Soybağının hükümleri
- Velayet
- Çocuk malları

- 2. Bölüm: AİLE**
- Nafaka
- Ev düzeni
- Aile malları

AMK m. 4/1- 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler

m. 4/2- 27.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun' a göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,

m. 4/3- Kanunlarla verilen diğer görevler.

AMK m.4/3'e göre **aile mahkemeleri, Kanunlarla verilen diğer görevleri de yerine getirir.** Bu bağlamda, örneğin, 6284 sayılı **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'** da belirtilen önlemleri; Türkiye'nin taraf olduğu, aile, kadın ve çocuğun korunmasına ilişkin uluslararası anlaşmalardan doğan uyumsuzlukları belirtmek mümkündür.

AMK m. 6'da BELİRTİLEN KORUYUCU, EĞİTİCİ VE SOSYAL ÖNLEMLER

AMK m. 6- Aile mahkemesi diğerk kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;

- a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,
- b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,
- c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,
- d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

- a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,
  - b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,
  - c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,
  - d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,
- Karar verebilir.

m. 9 GEREĞİNCE AİLE MAHKEMESİNE VERİLEN DAVA VE İŞLER

m. 9/2- TMK'nun

-198. maddesinde belirtilen tedbirler ile

-Kadın için bekleme süresine ilişkin 132.,

-Eşlerin meslek ve işine ilişkin 192.,

-Mal rejimi sözleşmenin şekline ilişkin 205.,

-Çocukların bakım ve eğitim giderlerinin karşılanmasına ilişkin 327.,

-Çocukla ana baba arasındaki hukuki işlemleri düzenleyen 345. maddelerinde belirtilen dava ve işler ile

-Evlenmeye (TMK m. 124, 127) ve evlât edinmeye (TMK m. 305 vd) izin verilmesi talepleri

AİLE MAHKEMELERİNİN YETKİSİ (m. 7, III)

Aile mahkemelerinin yetkisi konusunda, AMK'da herhangi bir özel düzenleme getirilmemiştir. Aile mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin olarak:

- TMK'nda öngörülmüş özel yetki kuralları varsa, bu yetki kurallarına göre belirlenecektir.**
- Bu şekilde yetkiye ilişkin özel hüküm bulunmayan hallerde de, HMK'nun yetkiye ilişkin hükümleri genel olarak uygulama alanı bulacaktır.**

TMK' nda YETKİ HÜKÜMLERİNE ÖRNEKLER

- m. 131, III'de evliliğin feshi için, davacının yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.
- m. 160'da evlenmenin butlanı davasında yetkili mahkeme için boşanmaya ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır.
- m. 168'de boşanma ve ayrılık davaları için, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkili kılınmıştır.
- m.177'de boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.
- m.201'de evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler (karş AMK m. 6) konusunda, eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır (ayrıca bkz. m. 201,11).
- m. 207'de eşlerden birinin istemi üzerine mevcut mal rejiminin, mal ayrılığı rejimine dönüştürülmesi için yetkili mahkeme olarak, yine eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi öngörülmüştür.
- m. 210'a göre, mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı haciz isteyen alacaklı, mal ortaklığı rejiminden zarara uğrarsa, mahkemeden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir, bunun için borçlu eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- m. 214'de mal rejiminin tasfiyesi için duruma göre, ölenin son yerleşim yeri, boşanma veya evliliğin iptaline ilişkin dava söz konusuysa, bu davalara bakan mahkemeler, diğer hallerde, davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- m. 265, II'ye göre, mirasın kabulü veya reddi konusunda, diğer eşin rızası açısından, mahkemeye başvurulması gerekiyorsa, istem sahibi eş, kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir.
- m.283 gereğince, soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır.
- m.312,I'e göre, küçüğün evlât edinilmesinde, ana babanın rızası eksik olursa, küçüğün oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.
- m.315'e göre, evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir.
- m.326'ya göre, çocukla kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.
- m. 365,VI'ya göre, nafaka davası için yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

DAVA AÇILMASI VE UYGULANACAK YARGILAMA USULÜ

(m. 7, III)

- Aile mahkemelerinde, **kural olarak** HMK' nda düzenlenen **yazılı yargılama usulünün** uygulanır (m. 118 vd.).
- Bununla birlikte, aile mahkemelerinde görülecek olan **nafaka davaları ile velâyete ilişkin dava ve işlerde, basit yargılama usulü uygulanacaktır** (HMK 316/ç).
- TMK'nun aile hukukuna ilişkin İkinci Kitabında belirli dava ve işler için yargılama esnasında ne şekilde hareket edileceğine ilişkin özel usul hükümleri (m. 184, 284, 285 gibi) öngörülmüştür. Bu hükümler, aile mahkemelerinde de uygulama alanı bulacaktır.

UYUŞMAZLIKLARIN SULH YOLUYLA ÇÖZÜMLENMESİ (m. 7, I)

➤ Aile mahkemelerinin önüne gelen uyuşmazlıkların öncelikle sulh yoluyla çözümlenmesi; taraflar sulh olamazsa, ancak o zaman, hâkimin uyuşmazlığın esasına girip, yargılama yaparak bir karar vermesi öngörülmüştür.

➤ Sulh girişiminin başarıya ulaşabilmesi için hâkim uzmanlardan da yararlanabilir. Uzmanlardan yararlanıp yararlanmamak hâkimin takdirine bağlıdır.

İŞ

MAHKEMESİ

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu)

Tek hâkimli, özel görevli, ilk derece yargı yeridir.

- İş uyuşmazlıklarının yoğun olduğu il ve ilçelerde kurulmuştur. Bunlardan, iş davalarının çok olduğu yerlerde iş mahkemesinin birden fazla dairesi mevcuttur.
- Birden fazla iş mahkemesi bulunan yerlerde, ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla, gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak, daireler arasındaki iş dağılımı Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenebilir.
- Ayrı iş mahkemesi bulunan yerlerde, iş mahkemesi ile genel görevli hukuk mahkemeleri ile diğer özel görevli hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, **görev ilişkisidir.**
- Ayrı iş mahkemesi kurulmamış olan yerlerde iş mahkemesinin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince, iş mahkemesi sıfatıyla ve İş Mahkemeleri Kanunu'ndaki yargılama usulüne göre bakılır.

İŞ MAHKEMELERİNİN GÖREVLERİ (7036 s. K. m. 5)

İş mahkemeleri;

- 5953 sayılı Kanuna tabi gazeteciler, 854 sayılı Kanuna tabi gemi adamları, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa veya 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısmının Altıncı Bölümünde düzenlenen hizmet sözleşmelerine tabi işçiler ile işveren veya işveren vekilleri arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına,
- İdari para cezalarına itirazlar ile 5510 sayılı Kanunun geçici 4'üncü maddesi kapsamındaki uyuşmazlıklar hariç, olmak üzere Sosyal Güvenlik Kurumu veya Türkiye İş Kurumunun taraf olduğu iş ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyuşmazlıklara,
- Diğer kanunlarda iş mahkemelerinin görevli olduğu belirtilen uyuşmazlıklara ilişkin dava ve işlere bakar.

İŞ MAHKEMELERİNİN YETKİSİ (7036 s. K. m. 6)

- İş mahkemelerinde açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi ile işin veya işlemin yapıldığı yer mahkemesidir.
- Davalı birden fazla ise bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.
- İş kazasından doğan tazminat davalarında, iş kazasının veya zararın meydana geldiği yer ile zarar gören işçinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.
- İş mahkemelerinin yetkilerine ilişkin olarak diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır (örneğin, 6356 s. K. M. 79).
- İş mahkemelerinin yetkisine ilişkin söz konusu kurallar kamu düzenine ilişkin olup; iş mahkemelerinin yetkisine ilişkin yetki sözleşmesi yapılamaz.

İŞ MAHKEMELERİNDE UYGULANAN YARGILAMA USULÜ

- İş mahkemelerinde, **basit yargılama usulü** uygulanır (HMK m. 316 vd.).
- İş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davaları hariç olmak üzere, Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda **arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır** (7036 s. K. m. 3).
- Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde mahkemece davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. **İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir.**
- Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması halinde **herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir.**
- Hizmet akdi veya iş sözleşmesi sebebiyle işçilerin iş mahkemesinde açtıkları davalara, **adli ara vermede de (20 Temmuz–31 Ağustos) bakılabilir.**

*TÜKETİCİ
MAHKEMESİ*

(7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun)

Tek hâkimli, özel görevli, ilk derece yargı yerleridir.

- Ayrı tüketici mahkemesi kurulmamış olan yerlerde, tüketici mahkemelerinin görev alanına giren iş ve davaları, **o yer asliye hukuk mahkemelerinde** görülür.
- Ayrı tüketici mahkemesi kurulan yerlerde, tüketici mahkemesi ile genel görevli hukuk mahkemeleri ve diğer özel görevli hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki **görev** ilişkisidir.

TÜKETİCİ MAHKEMESİNİN GÖREVLERİ

➤ Tüm tüketici davalarını görmekle görevlidir.

➤ Tüketici davaları, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalardır (m. 73/1).

- **Tüketici:** Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi
- **Tüketici işlemi:** Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile *tüketiciler* arasında kurulan, **eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem**

TÜKETİCİ MAHKEMESİNDE YARGILAMA USULÜ

- Tüketici mahkemelerinde **basit yargılama usulü** uygulanır.
- Tüketici mahkemeleri nezdinde **Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, tüketiciler ve tüketici örgütleri tarafından açılan davalar**, Harçlar Kanunu'nda düzenlenen **harçlardan muaftır**. Buna karşılık, tüketici davasının kabul edilmesi durumunda davalı harç ödemekle yükümlüdür.
- Tüketici davaları, **tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki** tüketici mahkemesinde de açılabilir.
- **Belirli yasal parasal sınırların altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine/il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur**. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz. Bununla birlikte, tüketicilerin ilgili mevzuatına göre alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurmaları mümkündür.

- ❑ Tüketici hakem heyetinin verdiği kararlar tarafları bağlar.
- ❑ Tüketici hakem heyetlerince vekâlet ücreti ödenmesine karar verilemez.
- ❑ Tüketici hakem heyeti kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre taraflara tebliğ edilir.
- ❑ Tüketici hakem heyetinin kararları, İcra ve İflâs Kanunu'nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir.
- ❑ Taraflar, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren **on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz** edebilir. **İtiraz, tüketici hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz.** Ancak talep edilmesi şartıyla hâkim, tüketici hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir.
- ❑ Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine **tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir.**

*KADASTRO
MAHKEMESİ*

(21.06.1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu)

Tek hâkimli, özel görevli, ilk derece yargı yerlerinden olup, asliye mahkemesi niteliğindedir.

- Her ilin merkez ilçesi ile diğer ilçelerinin idari sınırları içinde kalan yerler **kadastro bölgesi** olarak adlandırılır. **Her kadastro bölgesinde, bölgedeki dava ve iş sayısına göre yeter sayıda kadastro mahkemesi kurulur.**
- Bu mahkemelerinin yargı çevresi, kuruldukları yer asliye hukuk mahkemesi yargı alanı ile aynıdır.
- **Ayrı bir kadastro mahkemesi bulunmayan yerlerde,** Kadastro Kanunu'ndan kaynaklanan dava ve işlere **1 numaralı asliye hukuk mahkemesi** tarafından bakılır. Bu asliye hukuk mahkemesi hâkimi, kadastro mahkemelerinin görev alanına giren davalara, kadastro mahkemesi hâkimi sıfatıyla, yani Kadastro Kanunu hükümlerine göre bakar.
- Kadastro mahkemeleri, **kadastro işlerinin tamamlanmasına kadar** yargı faaliyetini sürdürür. Söz konusu faaliyetin devam etmesine ihtiyaç kalmadığının anlaşılması halinde Adalet Bakanlığı, o kadastro bölgesinde kadastro mahkemesinin görevine son vermeye yetkilidir.

KADASTRO MAHKEMELERİNİN GÖREVLERİ

Kadastro mahkemesinin görevlerini, ***zaman bakımından*** ve ***konu (madde) bakımından*** olmak üzere ikiye ayırarak incelemek gerekir.

ZAMAN BAKIMINDAN GÖREVLERİ

(3402 s. K. m. 26)

Her taşınmaz mal hakkında kadastro tutanağının düzenlendiği günde başlar.

KONU (MADDE) BAKIMINDAN GÖREVLERİ

(3402 s. K. m. 25)

- Başta taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar.
- Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebilir ve istek üzerine veraset belgesi de verebilir.
- Yalnız kadastro işleri için geçerli ve sınırlı olmak üzere; velisi veya vasisi bulunmayan küçüklere ve kısıtlılara kayyım tayini; adlî yardım isteklerinin karara bağlanması ve ihtiyati tedbir konularında kararlar verebilir.

KADASTRO MAHKEMESİNDE YARGILAMA USULÜ

- Kadastro mahkemelerinde genel mahkemelerden farklı bir yargılama usulü uygulanır. Bu yargılama usulü kuralları, Kadastro Kanunu ' nun 28 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir.
- Kadastro Kanunu' nda hüküm bulunmayan hallerde ise, **basit yargılama** usulü (HMK m. 316 vd.) uygulanır.

İCRA
MAHKEMESİ

(09.06. 1932 tarihli ve İcra ve İflâs Kanunu m. 4)

İcra mahkemeleri, başta icra ve iflâs dairelerinin işlemlerine karşı yapılan itiraz ve şikâyetler olmak üzere, icra iflâs hukukuna ilişkin uyuşmazlıkları çözmek amacıyla kurulmuş tek hâkimli, ilk derece yargı yerleridir.

- İcra mahkemesi, icra ve iflâs işleri için kurulmuş bir özel yargı organıdır.
- Her asliye mahkemesinin yargı çevresinde bir icra mahkemesi bulunur.
- İcra mahkemesi, **bir icra hâkimi** ve buna bağlı **yazı işleri müdürü, yeteri kadar kâtip ve mübaşırdan** kuruludur. İş çok olan yerlerde, ayrıca **yeteri kadar icra hâkim yardımcısı** bulunur.
- İş çok olan yerlerde, HSK' nun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca icra mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda, icra mahkemeleri numaralandırılır. Bu mahkemeler arasındaki ilişki, **iş dağılımı** ilişkisidir ve bu iş dağılımı ve buna ilişkin esaslar, HSK tarafından belirlenir.
- **Ayrı icra mahkemesi bulunmayan yerlerde** bu mahkemelerin görev alanına giren iş ve davalara; **bir asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde bu mahkemede; birden fazla asliye hukuk mahkemesi bulunan yerlerde, o yer asliye hukuk mahkemeleri arasında eşit olarak** bakılır.

İCRA MAHKEMESİNİN GÖREVLERİ

- Her icra mahkemesi hâkimi, kendisine Adlî Yargı Adalet Komisyonu Başkanlığınca dönüşümlü olarak **bağlanan icra dairelerinin işlemlerine yönelik şikâyet ve itirazları inceler.**
- Kendine bağlanan **icra dairelerinin gözetim ve denetimini yapar ve idari işlerine bakar.**
- **İcra müdürlüklerinin çalışmalarının kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun biçimde yürütülmesi sağlar.** Bu çerçevede, icra mahkemesi hâkimi, icra müdür ve yardımcıları hakkında, ayrıca icra müdürlüklerinde görev yapan diğer memur ve görevliler hakkında disiplin cezası tayinine yetkilidir.

İCRA MAHKEMESİNDE YARGILAMA USULÜ

- İcra mahkemesinde **basit yargılama usulü** uygulanır.
- İcra mahkemesi kararlarının temyizi, İİK' nda özel hükümlerle düzenlenmiştir.
- İcra mahkemesi kararları, mahkemenin ilke olarak belirli belge ve delillere dayalı bir biçimde sınırlı inceleme yapması nedeniyle, **kural olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez.** Ancak, bunun istisnaları vardır (örneğin ihalenin feshi davası, istihkak davası). İcra mahkemesi kararlarının olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediği hallerde, bu kararlara karşı yargılamanın iadesi yoluna da başvurulamaz.

*FİKRİ VE SİNAYİ
HAKLAR
MAHKEMELERİ*

(6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 156)

Tek hâkimli, özel görevli, ilk derece yargı yerleridir.

- İlk olarak, 26.3.2001 tarihli ve 335 sayılı HSK kararı ile İstanbul ilindeki 10. Asliye Ticaret Mahkemesi, Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi olarak görevlendirilmiştir. Bunu, yine İstanbul’ da ikinci bir uzmanlık mahkemesinin açılması ile Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinin kurulması takip etmiştir.
- Bu mahkemelerin yargı çevresi, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun hükümlerine göre belirlenir.
- **Ayrı bir fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulamayan yerlerde**, bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye ceza mahkemesince bakılır.

FİKRİ VE SINAİ HAKLAR HUKUK MAHKEMESİNİN GÖREVLERİ

Dava konusunun miktarı dikkate alınmaksızın;

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu' nun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalara (m. 76);
- 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalara (m. 156) bakmakla görevlidir.

YARGILAMA USULÜ

- Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi bakımından, sözü edilen mevzuatta özel bir yargılama usulü öngörülmemiştir. Bu mahkeme, örgütsel yapı olarak asliye hukuk mahkemesi statüsünde olduğundan, Hukuk Muhakemeleri Kanunu' nda belirtilen **yazılı yargılama usulüne** göre davaları görüp sonuçlandırır.

*BÖLGE ADLİYE
(İSTİNAF)
MAHKEMELERİ*

(5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki K.)

BAM, *Yargıtay'ın içtihat mahkemesi olma niteliğinin korunması, yargılamanın güvenli ve hızla sonuçlandırılması* bakımından istinaf kanun yolu incelemesini yapmak üzere kurulmuşlardır.

Adalet Bakanlığı tarafından, Türkiye'de onbeş yerde bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı ve bu bölge adliye mahkemelerinin yargı çevresi ile daire sayıları belirlenmiştir. Bununla birlikte, istinaf mahkemelerinin ilk etapta yedi merkezde faaliyete geçirilerek, her bir bölge için daire sayısının artırılması suretiyle Yargıtay'daki ihtisaslaşmaya benzer bir şekilde ihtisas daireleri oluşturulması uygun görülmüş; son olarak, faaliyetteki yedi bölge adliye mahkemesinin iş yükü ve derdest dosya sayısı dolayısıyla, bölge adliye mahkemelerinin sayısı, dokuza çıkarılmıştır.

05.09.2017 tarihi itibarıyla **Adana, Antalya, Ankara, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Samsun istinaf mahkemeleri faaliyete geçirilerek** bunların yargı çevreleri Resmî Gazetede ilan edilmiştir.

BAM'NİN GÖREV VE YETKİLERİ

İstinaf kanun yolunda, temyizden farklı olarak, ilk derece mahkemesinin kararının yanlış bulunması halinde, sadece kararın bozulması ile yetinilmeyip, duruma göre yeniden yargılama da yapılmaktadır. Bunun sonucu olarak temyizde, kural olarak sadece *hukukî denetim* yapılırken, istinafta *hem maddî vakıa hem de hukukî denetim* yapılmaktadır.

- Adlî yargı ilk derece mahkemelerinden verilen ve kesin olmayan nihaî kararlara karşı yapılacak istinaf başvurularını incelemek ve karara bağlamakla görevlidirler. Adlî yargı ilk derece mahkemelerinin ara kararlarına karşı ancak hükümlerle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapar.

KURULUŞU

- Bölge adliye (İstinaf) Mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, **HSK'nun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığı** tarafından kurulur.
- Yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya mahkemelerin kaldırılmasına ise **Adalet Bakanlığının önerisi üzerine HSK** tarafından karar verilir ve bu konulara ilişkin alınacak kararlar Resmî Gazete' de yayınlanır.
- Bölge adliye (İstinaf) Mahkemeleri;
  - Başkanlık,**
  - Başkanlar Kurulu,**
  - Daireler,**
  - BAM Cumhuriyet Başsavcılığı,**
  - BAM Adalet Komisyonu**
  - Müdürlükler**den oluşur.

BAM BAŐKANLIĐI

Her BAM'nde bir başkan bulunur ve başkanlık, başkan ile yazı işleri müdürlüğünden oluşur.

BAŐKANIN GÖREVLERİ

1. Mahkemeyi temsil etmek,
2. BAM başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, başkanlar kurulu ile komisyon kararlarını yürütmek,
3. Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak, genel yönetim işlerini yürütmek ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak,
4. Hukukî veya fiilî nedenlerle bir dairenin kendi üyeleri ile toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden kıdem ve sıraya göre üye görevlendirmek,
5. BAM memurlarını denetlemek veya denetletmek, personelden kendisine doğrudan bağlı olanlar hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak,
6. Hükme bağlanan işlerde adlî yargı ilk derece mahkeme hâkim ve savcılarına verilen not fişlerini mercilerine göndermek,
7. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

BAM BAŞKANLAR KURULU

BAM başkanı ile daire baŐkanlarından oluşur.

GÖREVLERİ

- 1. BAM hukuk ve ceza dairelerinin numaralarını ve aralarındaki iŐbölümünü belirlemek, daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak,**
- 2. Re'sen veya BAM'nin ilgili hukuk veya ceza dairesinin ya da Cumhuriyet baŐsavcısının, HMK veya CMK'na göre istinaf yoluna baŐvurma hakkı bulunanların, benzer olaylarda BAM hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir BAM hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyuşmazlık bulunması hâlinde bu uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek Yargıtay Birinci BaŐkanlıėından istemek,**
- 3. Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.**

DAİRELER

- BAM, **hukuk ve ceza dairelerinden** oluşur. Her BAM'nde **en az üç hukuk ve en az iki ceza dairesinin** bulunması öngörülmüştür. Gerekli durumlarda dairelerin sayısı, **Adalet Bakanlığının önerisi üzerine HSK** tarafından arttırılıp azaltılabilir.
- Dairelerde **bir başkan ile yeteri kadar üye** bulunur.
- Her daire, **bir başkan ve iki üyenin** katılımıyla toplanır; **görüşmelerini gizli yapar** ve kararlarını **çoğunlukla** verir.

HUKUK DAİRELERİNİN GÖREVLERİ

- **Adlî yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara bağlarlar.**
- Yargı çevresi içerisinde bulunan adlî yargı ilk derece hukuk mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözmekle görevlidirler.
- Yargı çevresindeki yetkili bir adlî yargı ilk derece hukuk mahkemesinin bir davaya bakmasına fiilî veya hukukî bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı sınırları kapsamının belirlenmesinde tereddüt edildiği takdirde, o davanın BAM yargı çevresi içerisindeki başka bir hukuk mahkemesine nakline veya yetkili mahkemenin tayinine karar verirler.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri de yerine getirecektir.

CEZA DAİRELERİNİN GÖREVLERİ

- **Adlî yargı ilk derece ceza mahkemelerinden verilen ve kesin nitelikte olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara bağlarlar.**
- Yargı çevresi içerisinde bulunan adlî yargı ilk derece ceza mahkemeleri arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarını çözerler.
- Yargı çevresindeki adlî yargı ilk derece ceza mahkemeleri hâkimlerinin davayı görmeye hukukî veya fiilî engellerinin çıkması durumunda, o davanın BAM yargı çevresi içerisindeki başka bir adlî yargı ilk derece ceza mahkemesine nakline karar verirler.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdürler.

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

- Her BAM'nde bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulmuştur.
- BAM Cumhuriyet Başsavcılığı, **Cumhuriyet Başsavcısı** ve **yeteri kadar Cumhuriyet savcısından** oluşur. En kıdemli Cumhuriyet savcısı, Cumhuriyet Başsavcivekili olarak görev yapar.
- BAM Cumhuriyet Başsavcılığını **Cumhuriyet Başsavcısı** temsil eder.

ADALET KOMİSYONU

- Her BAM'nde bir BAM Adalet Komisyonu kurulur.
- Komisyon, BAM başkanının başkanlığında, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca daire başkanları arasından belirlenen bir asıl üye ile BAM Cumhuriyet Başsavcısından oluşur.

GÖREVLERİ

- BAM hâkim ve savcılar dışında kalan personeli hakkında kanunlarla (2802 sayılı HSK m. 114 ile) adlî yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonuna verilen tüm görevleri yerine getirir.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır.

MÜDÜRLÜKLER

- BAM Başkanlığında, Dairelerinde, Cumhuriyet Başsavcılığında ve Adalet Komisyonunda **birer yazı işleri müdürlüğü**; Cumhuriyet Başsavcılığında ayrıca **bir idarî işler müdürlüğü** ile **ihtiyaç duyulan diğer müdürlükler** kurulur.
- Her müdürlükte, **bir müdür** ile **yeterli sayıda memur** bulunur.
- Müdürlüklerde çalışanların atama, disiplin ve diğer özlük işlerinde adlî yargı ilk derece mahkemelerinde görevli personelin tâbi oldukları hükümler uygulanır.

YARGITAY

(Anayasa m. 154; 2797 sayılı Yargıtay Kanunu)

Yargıtay, **adliye mahkemelerince ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup**, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile bu Kanun ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız bir **yüksek mahkemedir** (Anayasa m. 154, II; 2797 sayılı Yargıtay K. m. 1).

Yargıtayın kuruluş ve işleyişi, **Anayasa'nın 154. ve 2797 sayılı "Yargıtay Kanunu"** ile düzenlenmiştir. Bundan başka, Yargıtaydaki kurulların, başkan ve üyelerin, tetkik hâkimleri ile diğer personelin Yargıtay Kanunu'nda gösterilmeyen ve Yargıtay Kanunu'na aykırı düşmeyen ödev ve yetkilerini, çalışma usullerini, seçimlerin yönetimini, tutulacak defterleri ve basılı kâğıtların kullanılış şeklini düzenlemek ve Yargıtayın iç düzenini ve Yargıtay Kanunu'nun uygulanmasını sağlamak amacıyla **"Yargıtay İç Yönetmeliği"** hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

YARGITAYIN GÖREV VE YETKİLERİ

➤ Yargıtay, *temyiz kanun yolu incelemesinin gerçekleştirildiği* bir kontrol merciidir. Bu çerçevede, *bölge adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adlî yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme yeridir.*

➤ Yargıtay'ın görevlerinden biri de, **ülkede adlî yargı alanında içtihat birliğini gerçekleştirmektir.**

YARGITAYIN GÖREV VE YETKİLERİ

➤ Yargıtay, kanunlarla gösterilen belli davalara ise ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar:

❑ Yargıtay Başkan ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı,

❑ Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili ve

❑ Özel kanunlarında belirtilen kimseler aleyhindeki *görevden doğan tazminat davalarına* ve *bunların kişisel suçlarına ait ceza davalarına* ve *kanunlarda gösterilen diğer davalara* ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar (*Yargıtay K. m. 13/2*).

➤ Bunlar dışında, Yargıtay, kanunlarla verilen diğer işleri görür.

ADLÎ YARGI ÜST DERECE YARGI YERİ OLARAK YARGITAY
(*Anayasa m. 154; 2797 sayılı Yargıtay Kanunu; Yargıtay İç*
Yönetmeliği)
KURULUŞU

Yargıtay;

- Birinci Başkanlık,
- Daireler: **12 Hukuk ve 12 Ceza Dairesi,**
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,
- Bürolar
- İdari birimlerden oluşur.

Yargıtay'ın karar organları ise,

- Daireler,
- Hukuk Genel Kurulu/Ceza Genel Kurulu,
- Büyük Genel Kurul,
- Başkanlar Kurulları,
- Birinci Başkanlık Kurulu,
- Yüksek Disiplin Kurulu,
- Yönetim Kurulu' dur.

DAİRELER

- Yargıtay' da **oniki hukuk** ve **oniki ceza dairesi** bulunur.
- Her dairede, **bir daire başkanı** ile **yeteri kadar üye** vardır.
- Daireler, **bir başkan** ve **dört üyenin katılmasıyla** toplanıp işi görüşür ve **çoğunluk** ile karar verirler. Görüşmeler, **gizli** cereyan eder.
- Her dairede, yeteri kadar **tetkik hâkimi** bulunur. Tetkik hâkimleri, daire başkanlarının kendilerine verecekleri dosyaları süresinde incelerler. İncelemeleri sonucunu düşünceleriyle birlikte bütün delilleri kapsayacak ve anlaşılacak biçimde düzenleyecekleri raporlarını Kurulda okurlar, gerekli açıklamayı yaparlar.
- Yargıtay daireleri arasında bir **işbölümü** ilişkisi bulunur. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dairelerin arasındaki işbölümü karar tasarısı Yargıtay Kanunu, m. 14 uyarınca tespit edilmiş esaslara göre, **Yargıtay Başkanlar Kurulu** tarafından hazırlanır. Hazırlanan karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla **Büyük Genel Kurulun onayına** sunulur. Büyük Genel Kurul, karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az onda birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir.
- Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim yılı başında yukarıda açıklanan usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir. **İşbölümüne ilişkin kararlar Resmî Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen ay başından itibaren uygulanır.**

Yargıtay'ın görevlerinden biri de ülkede **adlî yargı alanında içtihat birliğini gerçekleştirmektir.** **Yargıtay Hukuk Genel Kurulları,**

- a) Yargıtay hukuk daireleri arasında veya ceza daireleri arasında içtihat uyuşmazlıkları bulunursa;
- b) Yargıtay dairelerinden biri; yerleşmiş içtihadından dönmek isterse, benzer olaylarda birbirine uymayan kararlar vermiş bulunursa, bunları içtihatların birleştirilmesi yoluyla kesin olarak karara bağlar. (Yargıtay K. m. 15/2).

Yargıtay Büyük Genel Kurulu ise, Hukuk Genel Kurulunun benzer olaylarda birbirine aykırı biçimde verdiği kararları ile Ceza Genel Kurulunun yine benzer olaylarda birbirine aykırı olarak verdiği kararları veya Hukuk Genel Kurulu ile Ceza Genel Kurulu; Hukuk Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi; Hukuk Genel Kurulu ile bir ceza dairesi veya Ceza Genel Kurulu ile bir ceza dairesi; Ceza Genel Kurulu ile bir hukuk dairesi veya bir hukuk dairesi ile bir dairesi ceza arasındaki içtihat uyuşmazlıklarını giderir ve içtihatları birleştirir.